

15. Черцова О.В. Криза неоліберальної демократії / О.В. Черцова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Випуск 103 (Частина І). – С. 248 – 257.
16. Ключник Р.М. Аксиологічна криза у комплексі факторів розвитку політичної системи / Р.М. Ключник // Грані. – 2016. – № 1 (129), січень. – С. 35 – 40.
17. Грубов В.М. Примари і реалії європейського ідеалізму / В.М. Грубов // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. – К.: ВАДЕКС, 2015. – Вип. 77. – С. 439 – 451.
18. Тетчер М. Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира / М. Тетчер. – М.: Альпина Паблицер, 2003. – 504с.
19. Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А.Ф. Колодій. – Львів: Астролябія, 2009. – 832 с.

УДК 171. 7.001

Пирогова Т.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ ТА ОЦІНОК

В статті доводиться, що формування естетичних смаків та оцінок – необхідної складової духовності людини - відбувається через виховання любові до мистецтва як внутрішньої потреби в спілкуванні з мистецтвом, розуміння сенсу мистецтва і його призначення. Розвиток інтересу до мистецтва передбачає, у свою чергу, формування вміння сприймати, розуміти та оцінювати твори мистецтва, що з часом переростає в естетичний смак особистості. Виростаючи із емоційної реакції на сприйняте та його раціонального аналізу, із суспільних поглядів на красу та індивідуальних психологічних переваг, естетичний смак засвідчує вихованість особи, її рівень естетичної культури. Нині, коли на молодь спрямований потік різної за якістю естетичної інформації, тиснуть численні технічні нововведення, своєрідні виклики духовності створює й постійно відтворює інтернет-середовище, виховання естетичних смаків та оцінок постає як своєрідний протектор поширенню бездуховності, як джерело утвердження гуманістичного світогляду, як своєрідний орієнтир, який допомагає розбиратися у світі істинних та фальшивих цінностей та спрямовує діяльність особистості до вершин естетичної досконалості.

Ключові слова: *людина, мистецтво, краса, естетичне, виховання.*

Пирогова Т. Формирование эстетических вкусов и оценок. В статье доказывается, что формирование эстетических вкусов и оценок - необходимой составной духовности человека - происходит через воспитание любви к искусству как внутренней потребности в общении с искусством, понимание смысла искусства и его назначения. Развитие интереса к искусству предполагает, в свою очередь, формирование умения воспринимать, понимать и оценивать произведения искусства, со временем перерастает в эстетический вкус личности. Вырастая из эмоциональной реакции на воспринято и его рационального анализа, из общественных взглядов на

красоту и индивидуальных психологических преимуществ, эстетический вкус свидетельствует воспитанность личности, ее уровень эстетической культуры. Сейчас, когда на молодежь направленный поток различной по качеству эстетической информации, дают многочисленные технические новшества, своеобразные вызовы духовности создает и постоянно воспроизводит интернет-среда, воспитание эстетических вкусов и оценок выступает как своеобразный протектор распространению бездуховности, как источник утверждения гуманистического мировоззрения, как своеобразный ориентир, который помогает разбираться в мире истинных и ложных ценностей и направляет деятельность личности к вершинам эстетического совершенства.

Ключевые понятия: человек, искусство, красота, эстетическое, воспитания.

Pirogova T. Formation of aesthetic tastes and ratings. The article argues that the formation of aesthetic tastes and evaluations are a necessary component of human spirituality. It occurs through the cultivation of love for art as an internal need to communicate with art, understanding the meaning of art and its purpose. The development of interest in the arts, involves the formation of the ability to perceive, understand and evaluate works of art, which eventually develops into an aesthetic taste of personality. Growing from the emotional response to the perceived and its rational analysis, from public views on beauty and individual psychological benefits, the aesthetic taste attests to the person's upbringing, his level of aesthetic culture. Nowadays, when the flow of different aesthetic information of different quality is directed at the youth, numerous technical innovations are pressing, peculiar challenges of spirituality create and constantly reproduce the Internet environment, education of aesthetic tastes and evaluations appears as a kind of protector of spreading of spirituality, as a source of affirmation of humanistic, humanistic, which helps to understand the world of true and false values and directs the activity of the individual to the apexes of aesthetic perfection.

Key words: man, art, beauty, aesthetic, education.

Першим кроком на шляху формування естетичних смаків є ознайомлення молоді з кращими зразками художньої культури та мистецтва, літературного та образотворчого мистецтва, пізнання закономірностей розвитку музичної та хореографічної культури, ознайомлення з театральним мистецтвом й кіномистецтвом, пам'ятками скульптури та архітектури [1, с. 57]. Сухомлинський В.О. писав: «Спілкування з мистецтвом – одна з найбільших радостей в житті. Мистецтво треба знати і розуміти, але цього мало. Мистецтво повинно приносити ще й радість, і перше і найважче завдання вихователя – викликати у дітей почуття насолоди, потребу милуватися природою і творами мистецтв. Адже справжнє виховання – це виховання культури потреб, духовних запитів, бажань. Виховайте у дитини духовну потребу працювати, потребу вчитися, потребу насолоджуватися мистецтвом, і ви виховаєте прекрасну людину» [2, с. 22]. Адже, завдяки сприйняттю прекрасного в природі і мистецтві, стверджує великий педагог, «людина відкриває прекрасне в самій собі» (там же).

Доречно наголосити, що, спілкуючись з різними видами мистецтва, молодь одержує інформацію не лише про історію виникнення та розвитку, властивості та якості,

особливості побудови, інтонаційно-образну мову художніх творів і явищ, а також про самі об'єкти як цілісні утворення, що характеризують чуттєве пізнання особистості, а саме – естетичне сприймання. Зважаючи на складність зазначеного психічного процесу у свідомості особистості, виникають образи, які викликають певні уявлення, котрі перебувають у взаємозв'язку з іншими процесами, а саме: мисленням, почуттям, мовою і волею [1, с. 57].

Відомий вчений В.В. Ванслов стверджував: «Мистецтво розвиває як мислення, емоції, фантазію глядача, так і сприйняття, відчуття краси кольору і форми, обсягу і композиційних співвідношень. Воно вчить дивитися не тільки на світ, а й бачити естетичну значимість і внутрішній зміст його явищ. Розвиває чуттєві здібності людини, воно піднімає їх на Отже, мистецтво як особлива форма художньої діяльності людини і чуттєво-образного сприйняття світу вдосконалює і розвиває почуття людей, через нього людина не лише пізнає навколишню дійсність, а й усвідомлює та стверджує себе як особистість. Воно розвиває, поглиблює та направляє емоції, пробуджує фантазію, змушує активно працювати свідомість, формує моральні принципи, розширює кругозір, укріплює ідейні позиції, породжує ідеали. [4, с.204].

Громадська цінність мистецтва виявляється за рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини і на всі сфери його життєдіяльності. В.І. Волинкін відзначав, що мистецтво втягує в коло соціального життя найінтимніші і глибинні складові нашого ества [5, с. 64]. Саме мистецтво створює свою систему суспільних цінностей, яка визначається нормами моралі і естетичними ідеалами. Як правило, розвиток цієї системи цінностей випереджає реальний рівень духовно-практичного освоєння людством природи, адже образна мова мистецтва еволюціонує швидше, ніж норми поведінки і психології людей. Художній твір як суб'єктивна, емоційна, змістовна оцінка часто пропонує людству новий спосіб культурного осмислення існування в природі [6, с. 122].

Для того щоб особистість придбала можливість виявляти загальнолюдські цінності і культурні норми в процесі спілкування з мистецтвом, необхідно навчити її «читати» художні образи мистецтва. З цією метою процес виховання необхідно будувати з опорою на вивчення художньої мови мистецтва [7, с. 175]. Вивчення художньої мови мистецтва та формування оцінно-естетичних суджень у майбутніх вчителів відбувається через залучення молодих людей до сприйняття та оцінювання творів мистецтва в академічному процесі, в ході організації різних напрямків виховної роботи зі студентами в умовах вищого педагогічного навчального закладу, а також активної участі майбутніх фахівців у роботі художніх гуртків, студій, що організовані у вищій школі [8, с.133].

Естетична оцінка явищ мистецтва і життя являє собою не що інше як здатність естетично мислити. А. Буров визначає естетичну оцінку як оцінку, «засновану на певних естетичних принципах, на глибокому розумінні сутності естетичного, яке припускає аналіз, можливість доказу, аргументування» [9, с.120].

Естетична свідомість у єдності з естетичним почуття народжує естетичний смак, людську здатність до оцінювання творів, предметів, явищ, ситуацій дійсності й мистецтва з позицій художньо-естетичного ідеалу. Естетичний смак, відповідно до Словника з естетики, характеризує «спроможність людини за почуттям задоволення або незадоволення диференційовано сприймати й оцінювати різноманітні естетичні об'єкти,

відрізнати прекрасне від потворного в дійсності й у мистецтві, розрізнати естетичне і неестетичне, виявляти в явищах риси трагічного і комічного» [10, с. 42]. Це тонке і складне вміння побачити, відчути, зрозуміти справді прекрасне або потворне й правильно оцінити його. На цій основі розвивається здатність до естетичного судження – доказової, аргументованої, обґрунтованої, ідейно-емоційної оцінки естетичних явищ суспільного життя, мистецтва і природи [11, с. 221].

Варто відзначити, що естетичний смак не зводиться до здатності естетичної оцінки, оскільки не зупиняється на самій оцінці, а завершується присвоєнням або запереченням культурної естетичної цінності. Естетичний смак служить мірилом завершеності, цілісності особистості, характеризуючи її внутрішній, духовний світ, її цінності і переваги [12, с.26].

Естетичний смак відображає уподобання людини і має яскраве емоційне забарвлення. Виявляється у вибірковому ставленні до об'єктів у формі безпосередніх, емоційних реакцій, оцінних суджень. В основі естетичного смаку лежить здатність людини емоційно реагувати на явища природи, суспільного життя та оцінювати їх. Тому важливу роль у процесі естетичного сприймання художніх творів і явищ, з якими знайомляться студенти під час аудиторних занять та в роботі з художніми колективами, відіграє їхній емоційний стан, ті психічні процеси, котрі відбуваються під час активного усвідомлення змісту художнього твору, історичного явища або музичного образу. Емоції, які виникають під час спілкування з творами образотворчого, музичного або хореографічного мистецтва спонукають до пізнання закономірностей виникнення й розвитку того чи іншого напрямку або жанру мистецтва, інтонаційно-образної мови головних дійових осіб, персонажів або композицій [1, с.57].

Не менш важливу роль у процесі естетичного сприймання дійсності та мистецтва відіграє творчість. Вона присутня при всіх актах естетичного освоєння художніх цінностей, різних видів мистецтва, естетичних цінностей: естетичне сприйняття, естетична оцінка, естетичне судження. Отже, залучення студентів в процесі навчання у вищих навчальних закладах до світу мистецтва значно збагачує його духовний світ, розширює горизонти мислення, сприйняття і уяви, розвиває художній смак. Художня культура збагачує емоційно-естетичний досвід студентів, формує культуру почуттів, пробуджує особистісно-позитивне ставлення до мистецьких цінностей, що забезпечує здатність керуватися набутими знаннями та вміннями у самостійній діяльності, в процесі самоосвіти та подальшій педагогічній праці. Художня культура сприяє розумінню студентами зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомленню власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу. Виховання художньої культури спрямовано на формування потреби у спілкуванні з творами мистецтва, розвиток творчих здібностей студентів та розширення їхнього внутрішнього досвіду, наповненого особистісним смислом [7, с. 177-178].

Естетичне виховання – це не тільки формування потреби особистості в спілкуванні з мистецтвом і його естетичній оцінці, алей й **виховання готовності особистості до сприйняття прекрасного**, розвиток і реалізація художньо-творчих здібностей, перенесення їх в професійну діяльність людини. Власне йдеться про

особистісно-індивідуальний духовний рівень, що забезпечує культурну продуктивність майбутнього вчителя як носія педагогічної інформації. Викладач з розвиненою художньою культурою, що володіє майстерністю, художнім чуттям, натхненням, творчим мисленням, допомагає сучасній молоді бачити в буденному прекрасне, досягати художньо-образного виразності в навчанні, привчати їх до праці як до діяльності за законами краси [7, с. 172]. А бачити у трудовій діяльності творче начало краси, зазначає М.С. Каган, значить творити прекрасне і відповідно до нього перетворювати навколишню дійсність [13, с. 93-98].

Виховання готовності майбутнього вчителя до сприйняття прекрасного **та його відтворення (втілення у життя)** цілком відповідає завданням, що постають перед сучасним педагогом у нових умовах організації навчально-виховного процесу, де він покликаний експериментувати, здійснювати творчий пошук ефективних, нестандартних підходів до вирішення педагогічних проблем, уміти запроваджувати новітні технології навчання, оригінальні педагогічні ідеї, прийоми і форми організації пізнавальної діяльності студентів, якісно володіти навчальною діяльністю, в ході якої вчитель розвиває себе як висококласний спеціаліст [7, с. 174].

Цілком закономірно, що якість естетичного сприймання залежить від практичного досвіду, знань, умінь і навичок. Залежно від обставин естетичне сприймання за умовами існування може бути об'єктивним і суб'єктивним. До об'єктивних умов належить сила подразника та фізичні особливості сприймання, як-от: яскравість кольорів, характерні лінії, силуети, контрастність фону та фігури, об'єм, форма, глибина, пропорції; виразність мелодії, ритму, темпу, динаміки, тембру, гармонії, штриха, регістру тощо. Суб'єктивними умовами естетичного сприймання вважається уважність і спостережливість, які є генетично успадкованими або сформованими в процесі активної практичної діяльності особистості [1, с.57].

Для формування у студентів здатності до художньо-естетичного сприймання та проникнення до образного змісту художнього твору використовують взаємодію різних видів мистецтв: від комплексу – до синтезу. Перший передбачає рухливе поєднання візуального й аудіального рядів при розробці ілюстративного матеріалу та наочності до занять, інший – застосування синтетичних видів мистецтва у процесі опанування навчальних дисциплін (передусім, кіно, театру) [14, с. 231].

Важливу роль у вихованні готовності особистості до сприйняття прекрасного відіграє спостереження. Залежно від пізнавальної мети воно може зосереджуватися на художньому творі або хореографічній композиції загалом, окремих компонентах, музичних образах, танцювальних рухах. При спостереженні необхідно чітко визначити мету, розробити план, створити необхідні умови для його проведення, виявити засоби та обґрунтувати фіксацію його результатів. Спостереження є необхідною умовою естетичного сприймання і впливає на виявлення сутності об'єкта й розуміння його естетичної цінності та значущості [1, с.57-58].

Варто відзначити, що власне через сприйняття прекрасного утверджується здатність людини образно відображати і моделювати світ. Через вивчення та розуміння сучасної художньої культури, головними характеристиками якої є «креативність, діалогове мислення, полікультурні орієнтації, прагнення до освоєння соціокультурного

досвіду, а також синтез художнього та нехудожнього, локального і універсального, класичного і некласичного, інноваційного та традиційного» [15, с. 41], у майбутнього вчителя розвивається здатність відчувати, розуміти і оцінювати прекрасне, проявляти активність у творчому самовираженні, долучатися до історично накопиченої культури, кожен період якої є життєва цінність.

Й нарешті, втілення в життя прекрасного вимагає розвитку практичних художніх вмінь і навичок в області мистецтва. Ця задача не може здійснюватися лише шляхом сприйняття творів мистецтва, необхідна особиста художньо-творча активність, безпосередня участь в певних видах художньої діяльності (4). Художньо-творча активність – це піднесення або натхнення, стан підняття внутрішніх сил, переживання людини при народженні твору або мистецтва. Для натхнення характерне творче підняття при якому відбувається сплеск думок та почуттів під час зміни творчої діяльності, яка поєднує фізичні і духовні сили в єдине ціле. Такий стан виникає під впливом певних умов й завдання педагогічного університету – створення умов, за яких студент прагне працювати та вирішувати творчі завдання.

Випробовуючи свої сили у різних видах мистецтва, працюючи з різними художніми матеріалами та техніками, створюючи власні твори, студент нібито стає споживачем та співавтором мистецького процесу, набуває необхідного художньо-творчого досвіду та взаємодії між викладачем та студентом. Атмосфера творчості на навчальних заняттях підсилює доброзичливе ставлення та створює позитивний настрій, спрямовує на активність при здобуванні знань, умінь та навичок, стимулює мотивацію до збагачення художньо-творчих вмінь та передового педагогічного досвіду [11, с.162-163].

Не применшуючи роль діяльності в галузі мистецтва, зазначимо, що естетичне освоєння дійсності у тій чи іншій формі наявне у будь-якій творчій діяльності. Людина є художником не тільки тоді, коли вона безпосередньо виробляє твори мистецтва, присвячує себе поезії, живопису чи музиці. Естетичний початок закладений у самій людській праці, у діяльності людини, що спрямована на перетворення навколишнього життя і самої людини [там же, с. 221].

Розглядаючи дію різноманітних факторів формування естетичної культури, ми не можемо залишити поза увагою місце та роль естетики для **формування майбутнього педагога в системі навчальних предметів**.

Передусім відзначимо, що основною складовою естетичної підготовки, яка історично визначилася, залишається актуальною на сьогодні, є категорія естетики. Ще в давні часи наука естетика привертала увагу багатьох мислителів та філософів того часу. Серед них Аристотель, Платон, Демокрит, Сократ, які визначили, що естетика – це наука, що вивчає природу (функції, загальні закони й закономірності) естетичної свідомості (діяльності людини та суспільства, буття). Давньогрецькі філософи заклали фундамент для розвитку естетики й подальшої естетичної підготовки вчителів [16, с.215]. Більше, ніж 2000 років розвиток та становлення естетики відбувались у нерозривному зв'язку з філософією. Естетика відчула на собі тягар боротьби різних філософських шкіл і напрямків у пошуках істини, аж до XVIII ст. не була самостійною філософською дисципліною. Впродовж віків естетика виступала і як «наука про прекрасне», і як «наука про досконале», і як «наука про закони розвитку мистецтва» [17, с.7].

Сучасна естетика як філософська наука, що вивчає закономірності почуттєвого освоєння світу людиною, загальні закони розвитку мистецтва, художньої творчості та формування почуттєво-емоційної культури людини, виступає метатеорією мистецтва і визначає шляхи формування досконалої людської чуттєвості, здійснює величезний вплив на художню культуру суспільства. Взаємодіючи з іншими науками, зокрема етикою, психологією, естетика сприяє виявленню творчих можливостей людини, розкриттю її морально – етичного потенціалу, що набуває ключового значення у підготовці педагогічних кадрів. Тому, цілком закономірно, що нині підготовка студентів педагогічних навчальних закладів спрямована на оволодіння знаннями та вміннями з естетики.

У межах навчального курсу з естетики студенти педагогічних ВНЗ вивчають сучасний рівень наукових уявлень про естетичне та художнє знання, зміст предмета естетики, її мету, завдання та функції на сучасному етапі суспільного розвитку, естетичні свідчення з історії світової та вітчизняної інтелектуальної думки. Традиційно у межах навчального курсу «Естетика» здійснюється аналіз таких вихідних категорій естетики: естетичного й художнього, прекрасного й потворного, піднесеного і низького, трагічного і комічного, структури й особливостей естетичної діяльності та естетичної свідомості, що утворюють основу формування та розвитку естетичних потреб, естетичного смаку й естетичного ідеалу, визначають їхні характери й особливості, відіграють важливу роль у життєдіяльності людей. Всебічно висвітлюється мистецтво як соціальне явище, його функції, морфологію, історичний розвиток. Особливий акцент у педагогічній ВНЗ робиться на закономірностях формування естетичної культури особистості, формах та методах естетичного виховання учнівської молоді. При цьому шляхи вдосконалення естетичної культури розглядаються невід'ємно від педагогічної проблематики, що допомагає покращити викладацьку роботу та підвищити загальний рівень педагогічної майстерності.

Для студентів педагогічних ВНЗ представляється важливим під час вивчення естетичних дисциплін відчувати органічні зв'язки естетики з філософією, звідси вона не перестає черпати нові філософські ідеї, й з мистецтвознавством, а саме з теоріями певних видів мистецтв (літератури, кіно, живопису, музики, театру та ін.), історією їхнього розвитку та художньою критикою. Тому під час вивчення естетики дуже плідотворним є самостійне знайомство студентів з творами художньої культури та їх обговорення під час семінарських занять. Більш того, під час обговорення творів художньої культури на заняттях з естетики відкриваються можливості використання наступних методів естетичного виховання: методу поваги до особистості, звернення до почуттів, бесіди та диспуту, методу проблемної ситуації, індивідуальної та групової творчої роботи [18, с.178].

Зокрема, використання методу поваги до особистості є особливо необхідним під час обговорення творів мистецтва, етичних проблем, що відтворено автором у артефакті. Для формування естетичної культури молоді базовим є щирість студента та відповідне ставлення до нього викладача та колективу. Саме висловлювання власних вражень, переживань та думок студентів, а не сліпе повторення нав'язаної педагогом точки зору надає можливість викладачу спрямувати естетичний розвиток особистості у вірному

напрямку. Кожна думка має бути почута та обговорена, бо саме так педагогу вдається побачити справжній рівень естетичного розвитку вихованця, вчасно скоригувати помилкові судження.

Звернення до почуттів (до совісті, гідності, співпереживання) передбачає вдумливе споглядання творів мистецтва, якому передуює описання культурно-історичних умов появи твору, супроводжуватися обговоренням, поясненням викладача, зверненням до почуттів студентів. Такий підхід сприятиме більш емоційному естетичному відгуку майбутніх вчителів та збільшує виховний вплив мистецтва на формування духовних якостей студентів.

Бесіда та диспут передбачають вільний обмін думками, колективне обговорення естетичних проблем, в результаті якого формуються естетичні погляди, судження, уподобання. У ході диспуту студенти відстоюють свою точку зору. Аргументований виступ майбутнього педагога базується на рівні його інформованості, ерудиції, культури. Обмін думками та фактами збагачує мистецький тезаурус, розвиває логічне мислення, вміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки.

Метод проблемної ситуації ґрунтується на здивуванні, занепокоєності тим, що певний новий факт чи-то суперечить накопиченим знанням, чи-то не може бути пояснений за їх допомогою. Сформульована проблемна ситуація завершується запитанням викладача, що підштовхує студентів до роздумів, пошуків вірної відповіді.

Й, нарешті, метод індивідуальної та групової творчої роботи через спонукання та залучення студентів до творчості у різноманітних стилях та напрямках розкриває внутрішній світ майбутнього педагога, сприяє набуттю нових навичок, формує естетичний смак, а завдяки пережитому задоволенню від творчості – естетичну потребу.

Вивчення курсу з естетики дає змогу студентам педагогічних ВНЗ оволодіти комплексом знань і вмінь, а саме: розуміти логіку – філософську структуру естетичного знання як дисципліни загальногуманітарного циклу та естетичне значення суто професійних чинників, вміти пояснити феномен естетичних цінностей, їх роль у людській життєдіяльності, мати уявлення про способи оволодіння досвідом, зберігання та передачі естетичного досвіду й цінностей, впевнено оперувати естетичними категоріями на основі знання форм і типів культур, естетичної спадщини мислителів світу та України, сучасних естетичних уявлень. Окрім того, під час вивчення курсу з естетики відкриваються можливості використання методів естетичного виховання та засвоєння їх студентами, а також відбувається формування системи естетичних цінностей майбутніх педагогів.

Варто відзначити, викладання навчального курсу з естетики не єдиний засіб естетичної освіти та виховання у педагогічному ВНЗ. Естетичні знання збагачується через інші гуманітарні дисципліни, а виховна робота зі студентами, що здійснюється як протягом навчального процесу, так і в поза-навчальний час, обов'язково містить в собі естетичний компонент. Загалом специфіка естетичного виховання у закладах вищої школи обумовлюється тим, що естетичний та професійний розвиток особистості постає тут у нерозривному взаємозв'язку. Оскільки виховне середовище Вищої школи історично було зосередженням не просто високого рівня культури, але й джерелом формування найвищих духовних цінностей людини, маємо змогу говорити про те, що саме тут

відбувається перехід на завершальну стадію процесу формування у особистості світоглядних установок: її світосприйняття, світорозуміння, ставлення до світу. Відтак, процес навчання у закладі вищої школи є тим моментом в житті молодшої людини, коли вона має здійснити вибір щодо сенсу власного життя відповідно до власних моральних та естетичних ідеалів [19, с. 554].

Література:

1. *Черкасов В.* Характеристика принципів формування естетичної культури молоді/ Володимир Черкасов //Наукові записки. Серія Педагогічні науки. . Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 120. – С. 56-63.
2. *Сухомлинский В.А.* О воспитании / В. А. Сухомлинский / Сост. И авт. Вступит. Очерков С.Соловейчик. – Изд. 2-е. – М., Политиздат, 1975. – 272 с.
3. *Ванслов В.В.* Что такое искусство. – М.: Изобразительное искусство, 1988.
4. *Зайцева О.* Урок музики як основний спосіб формування естетичної культури учнів основної школи / Олександра Зайцева // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6 (Ч. 2). – С. 203-208.
5. *Вольнкин В.И.* Художественная потребность и пути ее воспитания [Текст] : моногр./ В.И. Вольнкин. – Астрахань : изд-во Астрахан. гос. пед. ун-та, 2000. – 268 с.
6. *Деркач Ю.* Методологічні аспекти естетичного виховання студентів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу / Юлія Деркач // Молодь і ринок . – 2012. – №11 (94). – С. 120 -124.
7. *Рашидова Н.М.* Виховання художньої культури у студентів педагогічних ВНЗ / Н. М. Рашидова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2016. – № 5 (74). – С. 171- 179.
8. *Горщенко Ю.* Формування оціннісно-ціннісних суджень студентів у процесі професійної підготовки в умовах вищої школи / Юлія Горщенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2014. – № 10 (Ч. 2). – С. 132-137.
9. *Буров А. И.* Эстетика: Проблемы и споры / Александр Иванович Буров. – М.: Искусство, 1975. – 175 с.
10. *Эстетика: Словарь /* Под общ.ред. А. А.Беляева и др. – М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
11. *Шевченко Ю.* Гармонізація естетичної культури майбутніх учителів початкових класів / Юлія Шевченко //Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія Педагогіка. – 2014. – № 2 (13). – С. 218-222.
12. *Гандзюк Л. А* Формування естетичних смаків майбутніх техніків-технологів швейного виробництва в системі професійної освіти / Л. А. Гандзюк // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології . – 2014.- № 2(11). - С. 24-27.
13. *Каган М. С.* Формирование личности как синергетический процесс / М. С. Каган // Обсерватория культуры. – 2005. – № 2. – С. 93-98.
14. *Отич О. М.* Педагогічні умови формування художньо-естетичної культури учнівської молоді у середніх загальноосвітніх навчальних закладах естетичного профілю / О. М. Отич // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти. – 2011. – Вип. 11 – С. 229-233.
15. *Ежова Е. Ю.* Развитие художественной культуры личности в поликультурном образовательном пространстве: автореф. дис. ...д-ра культурологии / Е.Ю. Ежова. – Саранск, 2011. - 41 с
16. *Семенова О.* Педагогічні умови формування художньо-творчої компететності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва / Олена Семенова // Молодь і ринок. – 2016. - №8 (139). – С. 160-164

17. Умрихина О. Естетична підготовка майбутнього учителя музики/ Оксана Умрихина// Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2015. – № 12. – С. 213-220.
18. Батрак Т. В. Сучасне мистецтво як засіб естетичного виховання студентів педагогічних вузів у позанавчальній діяльності / Т. В. Батрак //Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. –2015. – Вип. 67. – С. 176-180.
19. Естетична освіта педагога: колективна монографія / [Андрущенко Т.І., Грицаєнко П.М., Дорога А.Є., та ін.]; за ред. Андрущенко Т.І. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 172 с.